

مرور زمان در دعاوی بیمه‌ای

برگرفته از گزارش پژوهشی
(مرور زمان در دعاوی بیمه‌ای)

مجریان گزارش: دکتر زهرا اسدی پژوهشگر پژوهشکده بیمه

دکتر مدیریت پیرصاحب دبیر سابق کارگروه بیمه‌های مسئولیت سندیکای بیمه‌گران ایران

✓ مرور زمان عبارت است از گذشتن مدتی که به موجب قانون پس از انقضای آن مدت، دعوی شنیده نمی‌شود.

✓ مهلت‌های قانونی مدت زمانی است که در طول آن عملی باید انجام شود و شخص در طول آن مدت زمان، مجاز و یا مکلف به انجام دادن عملی خاص است چه این عمل اعتراض به رأی باشد چه تودیع هزینه دادرسی و کارشناسی.

تفاوت اصلی مرور زمان و مهلت‌های قانونی

• در مهلت‌های قانونی نیازی به این که خواننده نسبت به عدم رعایت آن ایراد بگیرد یا این که ایراد نگیرد وجود ندارد و دادگاه به محض اطلاع از این موضوع موظف است قرار عدم استماع دعوی را صادر کند. اما مرور زمان، آثار خود به خودی ندارد و لازم است ذی‌نفع به آن استناد کند.

نمونه‌هایی از استدلال موافقان مرور زمان

- نظم عمومی ایجاب می‌کند که اگر فردی به اختیار، حق خود را در تصرف دیگری رها کرد، نتواند پس از مدت مقرر، دستگاه قضایی را وادار به رسیدگی و اجبار دیگری به استرداد آن کند.
- از دیرباز در بسیاری از ادیان و نظام‌های حقوقی، گذشت زمان مشخص در برخی امور مسقط و یا موجد یک حق است.
- شنیده نشدن دعوی بر اثر مرور زمان، جریمه کاهلی و تنبلی و نتیجه اقدام و عمل خود فرد است.
- زنده نگه داشتن دعاوی طی سال‌های متمادی، موجب بروز عسر و حرج و بلا تکلیفی در وضعیت مالی مردم و بی ثباتی در روابط حقوقی می‌گردد.
- شورای نگهبان مرور زمان مدنی را با اکثریت آرای

فقهای شورا، مخالف با موازین شرع اعلام کرده و قید اکثریت نشان می‌دهد که به نظر برخی از فقها این امر مخالفتی با موازین شرع ندارد.

• اگر پذیرش مهلت‌ها و مواعدهای متعدد در قوانین مصوب پس از انقلاب و مورد تایید شورای نگهبان مشروع است، پذیرش مرور زمان خاص نیز مشروع خواهد بود.

• پذیرش قاعده مرور زمان از افزایش حجم پرونده‌های قضایی جلوگیری می‌کند.

• نگهداری اسناد برای اشخاصی که به طور مداوم و در حجم وسیع معامله می‌کنند بسیار پرهزینه خواهد بود و این هزینه‌ها عملاً بر مصرف‌کنندگان تحمیل می‌شود.

• گذشتن مدت طولانی از تاریخ وقوع حادثه موجب دعوا می‌گردد زیرا آثار و شواهد ارتکاب جرم محو و ارئه

آن‌ها مشکل و حتی ناممکن خواهد شد.

• همان طوری که اشخاص به سبب اراده، مجاز به استفاده یا اعراض از اموال خود به طرق قانونی هستند، این حق را هم دارند که مطابق قاعده حقوقشان را از خود سلب و ساقط کنند.

• طبق قاعده «کلما حکم به العقل حکم به الشرع»، مرور زمان یک قاعده عقلی است و جایی که عقل بر چیزی صحه می‌گذارد، شرع نیز با آن مخالفت نمی‌کند.

• تارد در کتاب خود به نام فلسفه جزائی می‌گوید: نباید شخصی را که مدتی قبل مرتکب جرم شده مجازات کرد؛ زیرا شخصیت او با گذشت زمان تغییر پیدا کرده است.

استدلال مخالفان مرور زمان

- طبق اصل استصحاب، مرور زمان نمی‌تواند موجب اسقاط حق شود.
- مشهور علمای امامیه به استناد معنای «الحق القديم لایزله شی» یعنی حق هر چه قدیم باشد، چیزی نمی‌تواند آن را زایل کند، فتوا داده‌اند که حق دعوی در هیچ موقع ساقط نمی‌گردد.
- مرور زمان، مخالف موازین شرع بوده و پذیرش آن در تعارض با تحقق عدالت و حقوق زیان‌دیده است.
- بر اساس قاعده ید، کسی که مال دیگری را به ناحق تملک نماید ضامن شناخته می‌شود و با مرور زمان نمی‌توان ضمان را از ذمه غاصب زائل نمود.
- اجرای ضمانت اجرای قانونی حتی اگر دیر هنگام باشد، باز هم موجب تقویت اعتماد آحاد مردم به نظام

قضایی و نهایتاً اجرای عدالت خواهد شد.

• بزه‌دیده با امید به دستگاه قضا، حل و فصل دعوای خود را به مرجع قضایی می‌سپارد و ایجاد یأس و حرمان در وی به هر دلیل قانونی و یا اجرایی بسیار خطرناک و در موارد بسیاری جرم‌زا خواهد بود.

• تعقیب و محکومیت مجرم را باید یک نوع اقدام حمایتی به منظور جلوگیری مجرم از آلودگی بیشتر جنایی و تکرار جرم دانست.

مرور زمان در دعاوی بیمه‌ای

* مبحث مرور زمان در دعاوی بیمه‌ای، همچنان محل اختلاف است اما با توجه به نظر بسیاری از حقوقدانان برجسته و همچنین نظر اداره کل حقوقی قوه قضاییه می‌توان گفت که نظر غالب بر پذیرش مرور زمان در دعاوی بیمه‌ای است.

* ماده ۳۶ قانون بیمه نیز به عنوان یکی از مستندات مرور زمان‌های استثنایی در حقوق ایران همچنان به قوت خود باقی است و «دعای ناشی از بیمه» مشمول مرور زمان می‌باشند.

مهلت مرور زمان دعاوی بیمه‌ای

● طبق ماده ۳۶ قانون بیمه «مرور زمان دعاوی ناشی از بیمه دو سال است و ابتدای آن از تاریخ وقوع حادثه منشا دعوی خواهد بود لکن دعاوی که قبل از اجرای این قانون در محاکم طرح شده باشد مشمول این ماده نخواهد بود».

● ماده ۲۲ آیین‌نامه شماره ۹۸ شورای عالی بیمه مصوب ۱۳۹۸/۰۷/۱۷ نیز در خصوص بحث مرور زمان در بیمه مسئولیت مدنی کارفرما در قبال کارکنان چنین مقرر نموده: «مرور زمان این بیمه‌نامه حداکثر دو سال از زمان وقوع حادثه منشاء دعوی است. هرگونه اقدام بیمه‌گذار، زیان‌دیده یا سایر افراد ذینفع به منظور مطالبه خسارت، قاطع مرور زمان بوده و مدت مرور زمان جدید یک سال خواهد بود».

بین مقررات مرور زمان بین آنچه در ماده ۳۶ ق.ب و ماده ۲۲ آیین‌نامه شماره ۹۸ شورای عالی بیمه پیش‌بینی شده، اختلاف به چشم می‌خورد. طبق اصول قانون اساسی و اصل حقوقی «حاکمیت قانون»، کلیه تصویب‌نامه‌ها و آیین‌نامه‌های دولتی نباید مخالفتی با قوانین داشته باشند و اصل ۱۷۰ ق.ا قضاات دادگاه‌ها را مکلف نموده است که از اجرای آیین‌نامه‌های مخالف قانون خودداری نمایند. لذا آیین‌نامه باید صرفاً به ذکر مفاد ماده ۳۶ بسنده می‌کرد.

تهیه شده در روابط عمومی پژوهشکده بیمه

دسترسی به لینک‌های پرکاربرد پژوهشکده بیمه

<https://redl.ink/ircacir>

www.irc.ac.ir